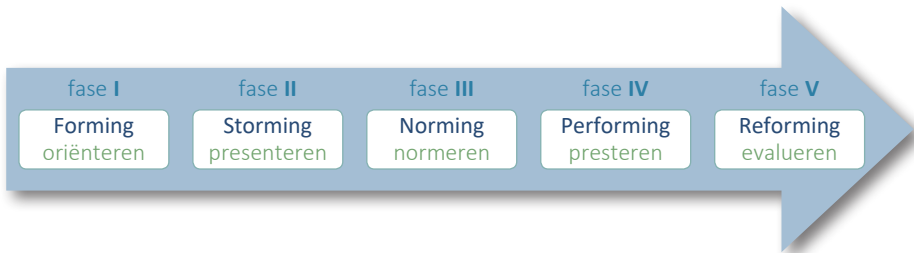

3.2 Groepsontwikkelingsmodel van Tuckman

Nu je meer weet over de voorwaarden om de behoeften van leerlingen te verwezenlijken, richten we ons op de processen die een rol spelen bij de groepsvorming. Juist de eerste weken aan het begin van het schooljaar spelen een cruciale rol bij de groepsvorming. Na een lange vakantie moet iedereen weer op gang komen. Leerlingen moeten wennen aan een nieuwe leraar en soms een nieuwe groep. We gaan bij de processen, die van invloed zijn op de groepsvorming, uit van het Groepsontwikkelingsmodel van Tuckman.

Bakker-De Jong en Mijland (2010) omschrijven deze fases als Oriënteren, Presenteren, Normeren en Presteren. Daarnaast voegen zij de fase Evalueren toe. Deze wordt door anderen ook wel de Reformingfase genoemd. Deze toevoeging maakt geen deel uit van de oorspronkelijke theorie. Toch is deze waardevol, omdat er andere processen op gang komen bij groepen die na een bepaalde tijdsperiode uiteenvallen. Bijvoorbeeld aan het einde van het laatste jaar basisschool of na het eerste jaar van een brug- of combinatieklas in het voortgezet onderwijs. Leerlingen kijken op zo'n moment terug of blikken vooruit en revalueren hun vriendschappen. Dit veroorzaakt een nieuwe onrustfase. Vanuit dit inzicht benadrukken Bakker-De Jong en Mijland het accent op een goede afsluiting en terugblik van een schooljaar.

Beschrijving van de fases van Tuckman

Fase I Forming (oriënteren)

Denk eens aan jouw eerste dagen als leerling in het voortgezet onderwijs. Wat speelde er toen? Wat vond je belangrijk? Was het spannend? Door jezelf deze vragen te stellen en terug te blikken, kun je een beetje voelen wat de kinderen in jouw klas doormaken. De klas komt als groep voor het eerst bij elkaar. De groepsleden kijken elkaar onderzoekend aan en maken een inschatting van de anderen ten opzichte van zichzelf. Herken ik mijzelf in de

anderen? Wat mag hier wel en niet? Heb ik dezelfde soort kleren aan? Veel leraren missen de ontmoeting als doel en zijn al snel bezig met mededelingen over lesroosters en boeken kافتen om vervolgens zo snel mogelijk naar de les door te gaan. Besef dat 'een rustig klasje' op dit moment geen garantie is dat de klas rustig blijft.

De oriëntatiefase kun je omschrijven als de kat uit de boom kijken. Blik maar eens terug op de eerste dag dat je naar het voortgezet onderwijs ging. Je kwam aan op je fiets, met de bus of je werd gebracht. Als het even kon had je met klasgenootjes van groep 8 afgesproken om samen te gaan. Je vertrok op tijd, want te laat komen wilde je niet. Dan is het zover. Het grote gebouw, de eerste lessen, het plein. Waar moet je zijn? Bij wie moet je zijn? Naast wie zit je en waar zit je? Zocht je een plek vooraan of wilde je liever achteraan zitten waar het 'cool' was en je misschien kon ouwehoeren? Tijdens de eerste (mentor)lessen probeerde je in te schatten wat voor stijl en regels hij of zij hanteerde. Wat wordt er van je verwacht? Natuurlijk was het ook zo dat je zorgde voor een goede boekentas, tegenwoordig wellicht een goede laptop-tas. Bij de keuze voor je agenda had je een zorgvuldige afweging gemaakt. Vandaag de dag zal het type telefoon niet geheel onbelangrijk zijn. Wat was leuk zonder dat het te opvallend werd? Wat deden je vrienden of vriendinnen?

Waarschijnlijk is het ene punt herkenbaarder dan het andere, maar deze processen spelen ook bij de kinderen in jouw groep. Natuurlijk gaan ze niet elk schooljaar naar een nieuw gebouw en zijn de meeste kinderen niet vreemd voor elkaar. Toch zijn ze een lange periode uit elkaar geweest, hebben ze zich tijdens de vakantie verder ontwikkeld en zien ze nu (waarschijnlijk) een nieuwe leerkracht voor de groep. Mogelijk is er een leerling bij gekomen of is er een leerling weggegaan.

Fase II Storming (presenteren)

Er komt beweging in de rangorde van de groep. Wie presenteert zich als gezagvoerder? Wie hoort bij wie? Wie heeft invloed? Dit is vaak een onrustige periode met wat opstootjes. Er zijn kinderen die zichzelf overschreeuwen en zo proberen om een invloedrijke plek in de groep te verwerven. Als ik iets doe of roep, wie luistert er dan, hoe vinden de anderen dat? Bij wie oogst ik bewondering? Er ontstaan vaak subgroepjes met in ieder groepje een leerling die de baas speelt. Deze groepjes kunnen met elkaar botsen. Andere leerlingen zijn daarentegen heel passief en taxeren de situatie. Ze wachten rustig af tot de storm gaat liggen.

Jagertje

Doel – samenwerken, voor jezelf opkomen, omgaan met tegenslag

Fase		II	III	IV	
Niveau		2			
Duur		middel			
Leeftijd		PO	VO		

Benodigheden: gymzaal of speelplein, meerdere kleine met de hand te vervoeren objecten (van alles minimaal 4 dezelfde). Dit spel heb ik ooit via via leren kennen en heb ik omgedoopt tot ‘jagertje’. Mogelijk heet het anders en er zijn zeker meerdere varianten denkbaar.

Dit is mijn variant.

- In het midden liggen kleine voorwerpen als pittenzakken, tennisballen. Van alles is 4 aanwezig (een kwartet).
- Gelijk verspreid door de ruimte liggen matten.
- Per mat heb je 1 jager en 1 bewaker (of zo nodig 2 jagers en 1 bewaker).
- Het doel is om als eerste 1 kwartet te verzamelen op jouw eigen mat.
- De bewaker mag alleen op de mat staan, niet zitten en niet op de spullen staan.
- De bewaker probeert de (vijandelijke) jager te tikken.
- Als je getikt wordt doe je de handen omhoog en leg je wat je eventueel in je hand had terug. Je loopt naar de cirkel in het midden, tikt die aan en mag weer meedoen.
- De jager probeert een kwartet te verzamelen en mag per keer slechts één ding pakken.

Bij de meeste klassen zal je door de groepsgrootte de groep in tweeën moeten splitsen, waarbij de ene helft dit spel doet en de andere helft toekijkt en observeert of een andere activiteit doet.

In de reflectie kun je stilstaan bij wat handig is in de rol als jager (soepelheid, behendigheid, toeslaan als de bewaker is afgeleid door een andere jager, de samenwerking met andere jagers, focus) en als bewaker (meebewegen op de mat, je laten zien, er zijn, groot maken, focus).

Sta stil bij incidentjes, bijvoorbeeld als de jager onsportief doet en zich niet af laat tikken of als de bewaker over de mat stapt om te tikken of toch op de spullen gaat staan of ze op een hoopje schuift. Laat de groep brainstormen over hoe hier mee om te gaan en wat eerlijk of handig is. Pas zo nodig de regels aan op basis van de inbreng in de groep.

Knallende ballonnen (Energize)

Doel – leren samenwerken,
ervaren dat afzonderlijke delen samen een mooi geheel vormen

Fase	I	II	III		
Niveau	1				
Duur		middel			
Leeftijd		PO	VO		

Zorg voor een ballon voor elke groep van zes leerlingen. Leg de ballonnen op tafel. Eerst wordt de groep opgedeeld in lichaamsdelen. Vraag de spelers bij het aftellen de volgende bewegingen te maken:

hoofd knik met je hoofd
linkerhand zwaai met je linkerhand
rechterhand zwaai met je rechterhand
romp draai met je lichaam
linkervoet hink op je linkervoet
rechervoet hink op je rechervoet

De eerste opdracht is de samenstelling van volledige lichamen. Al knikkend, zwaaiend, draaiend en hinkelend zoeken de spelers in stilte de vijf andere lichaamsdelen die ze nodig hebben om een volledig lichaam te vormen (een hoofd, een linker- en rechterhand, een romp en een linker- en rechervoet).

Als alle lichamen ‘aan elkaar hangen’ daag je ze uit om een ballon te pakken, hem op te blazen, vast te knopen en te laten knallen. Dit gaat als volgt: de linkervoet, rechervoet, linkerhand en rechterhand lopen samen naar de tafel. De linkerhand neemt een ballon en draagt hem naar het hoofd. Terwijl de rechterhand hem vasthoudt, blaast het hoofd de ballon op. De twee handen leggen er een knoop in en leggen hem op een stoel. De romp gaat erop zitten en... knal! Vraag een warm applaus van alle handen voor het eerste lichaam dat deze opdracht tot een goed einde brengt.

Heb oog voor groepjes waarbij het goed ging of juist helemaal niet en bespreek na hoe ze tot het resultaat zijn gekomen en wie welke rol op zich nam.